

การศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพทอผ้า กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวีว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 11 ตุลาคม 2565
วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 22 มกราคม 2566
วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 1 มีนาคม 2566

บุษบา หินเหว^{1*}

รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รัตนา สิทธิวัฒน์²

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

จงกล เพชรสุข³

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ธัญญาพร มาบวบ⁴

นักวิชาการศึกษา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สุรีย์พร แก้วหล่อ⁵

นักวิชาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของผ้าทากลุ่มผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวีว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มแม่บ้านผู้ทอผ้าบ้านกร่างท่าวีว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และ3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มทอผ้าบ้านกร่างท่าวีว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกต ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านทอผ้า 6 คน เจ้าหน้าที่รัฐ 4 คน ผู้นำชุมชน 2 คน ในหมู่บ้าน ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เลือกอย่างเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การจัดหมวดหมู่ของข้อมูล และจำแนกวิเคราะห์ตามประเด็นคำถามการวิจัย เป็นการวิเคราะห์ตีความหมายของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการศึกษา พบว่า 1) ต้นทุนการทอผ้าขาวม้า มีต้นทุนการผลิตทั้งหมด 140 บาทต่อผืน กำไรที่ได้ร้อยละ 44 2) ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวีว ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิต และด้านการตลาด และ3) แนวทางในการพัฒนากลุ่ม ได้แก่ ควรมีการพัฒนาความรู้ของสมาชิกกลุ่มในด้านการผลิต การตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม และใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการความรู้เรื่องการทอผ้า

*ผู้ประสานงานหลัก: bussaba_took@hotmail.com

คำสำคัญ: แนวทาง การพัฒนา กลุ่มอาชีพ ทอผ้า

วิธีการอ้างอิง:

บุษบา หินเฑาะว์, รัตนา สิทธิอ่วม, จงกล เพชรสุข, ธัญญาพร มาบวบ และสุรีย์พร แก้วหล่อ. (2566). การศึกษา
แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพทอผ้า กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวัว
ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล
สงคราม, 5(1), 61-77.

Guidelines for the Development of Cloth Weaving Occupation Group: A Case Study of Phathorruamjai Community Enterprise, Ban Krang Sub-District, Muang District, Phitsanuloke Province

Received: October 11, 2022

Revised: January 22, 2023

Accepted: March 1, 2023

Bussaba Hintow^{1*}

Associate Professor of Communication Arts Department

Faculty of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University

*Rattana Sittioum*²

Assistant Professor, Dr of Accounting Department

Faculty of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University

*Jonggol Phetsuk*³

Assistant Professor of Business Administration

Faculty of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University

*Tunyaporn Mabua*⁴

Educational Academician, Office of Arts and Culture, Pibulsongkram Rajabhat University

*Sureeporn Kaewlo*⁵

Computer Academician, Faculty of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University

Abstract

The objectives of this research were to study the cost and return of investment of the textile of the “Phatho Thai Ruamjai or Heart Cooperating Thai Textile” at Ban Krang Tha Wua, Ban Krang Sub-district, Muang District, Phitsanulok Province, examine the problem and difficulty of the textile weaving group, and investigate the development of guidelines for the textile weaving group. The data were collected by employing an in-depth interview, a group discussion, and an observation. The main informants, selected by purposive sampling, were six housewives from textile weaving group, four state officials, and two community leaders in the villages of Ban Kran Sub-district. The data were analyzed by content analysis, data classification, research-based questions classification, field study interpretation analysis and triangulation. The findings showed that the cost of Pha Khao Ma or Loin cloth was 140 baht per piece. When calculating comparatively with the benefit per cost, we found that the benefit

*Corresponding Author: bussaba_took@hotmail.com

ratio was 44%. Also, it was found that the problems and obstacles were management, procurement, production and marketing. The guidelines for development should include developing members' knowledge in terms of production, marketing, group management, and use electronic media to manage weaving knowledge.

Keywords: Model, Development, Career group, Weave

Cite this article as:

Hintow, B., Sittioum, R., Phetsuk, J., Mabuab, T. & Kaewlo, S., (2023). Guidelines for the Development of Cloth Weaving Occupation Group: A Case Study of Phathorruamjai Community Enterprise, Ban Krang Sup-District, Muang District, Phitsanuloke Province. *Journal of Management Science Pibulsongkram Rajabhat University*, 5(1), 61-77.

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มีการสั่งสมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีการสืบทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อการดำรงชีพท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกันในแต่ละสังคมและวัฒนธรรม จึงมีการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ อันเป็นรูปธรรมเพื่อตอบสนองความต้องการในการใช้สอยดำรงชีพ (นวลลอ ทินานนท์, 2544) งานหัตถกรรมเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทย ทั้งในด้านการอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต และด้านคุณค่าทางจิตใจจากความงาม ความประณีตและความเป็นท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและพัฒนาสร้างสรรค์งานในวงกว้างขึ้น สามารถสร้างเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2532) ดังเช่น งานหัตถกรรมจักสานท้องถิ่นของคนในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นงานฝีมือมีความงดงามและเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนถึงความเป็นเมืองแห่งช่างศิลป์ที่มีความประณีตละเอียดอ่อน ได้แก่ งานย่านลิเภา งานกระจูด งานทอเสื่อจันทบูรของชาวบ้านจังหวัดจันทบุรี หรืองานหัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านถวายจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น งานเหล่านี้ล้วนเกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นได้นำเอาวัสดุจากพืชท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตและสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว ตลอดจนสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่นด้วย

งานหัตถกรรมในประเทศที่กำลังพัฒนาเป็นแหล่งสร้างรายได้สำหรับผู้ใช้งานในหลายประเทศเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญ การผลิตงานหัตถกรรมเป็นที่นิยมเนื่องจากผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมมีข้อได้เปรียบหลายประการ เช่น ใช้เงินลงทุนจำนวนน้อย มีชั่วโมงการทำงานที่ยืดหยุ่น สามารถทำงานที่บ้านได้และมีอิสระในการบริหารธุรกิจของตนเอง โดยการใช้โอกาสในการทำงานระหว่างนอกฤดูกาลเก็บเกี่ยวมาผลิตงานหัตถกรรมในครอบครัวซึ่งเป็นการใช้แรงงานในท้องถิ่น ปัจจุบันภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกนำมาใช้ในการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือ OTOP ซึ่งเริ่มดำเนินการเรื่อยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน มีผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียนผลิตภัณฑ์โอท็อปประมาณถึง 71,739 ผลิตภัณฑ์ ซึ่งสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชนและยังเป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ของแต่ละท้องถิ่นด้วย ส่วนการทอผ้าของชุมชนบ้านกร่างเริ่มต้นมาตั้งแต่ในสมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน สันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษที่มีภูมิปัญญาการทอผ้าใช้เองสืบทอดกันมายาวนานจนถึงยุคปัจจุบัน และจากการมีภูมิปัญญาการผ้าทอมือที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนใครจึงทำให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้น โดยการรวมชาวบ้านในชุมชนตำบลบ้านกร่างเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้นในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ 2548 โดยใช้ชื่อว่า “วิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท้าวว” โดยการสนับสนุนจากอดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกร่างในสมัยนั้น ได้มีการรวบรวมสมาชิกและจัดตั้งกลุ่มขึ้นที่หมู่ 5 บ้านเลขที่ 89 ซึ่งเป็นบ้านของคุณป้าสำเนียง อิ่มเกิด แล้วขยายขยายมาที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนตำบลบ้านกร่าง แรกเริ่มมีสมาชิกทั้งสิ้น 30 คน แต่มาถึงในปัจจุบันสมาชิกต่างแยกย้ายกันไปประกอบอาชีพอื่นยังคงเหลือสมาชิกกลุ่มผ้าทอทั้งสิ้น 6 คนเท่านั้น ลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์มาตั้งแต่สมัยโบราณคือลายตาตะแกรงหรือลายผ้าขาม้า จากนั้นก็มีการสืบทอดการทอผ้าด้วยลายนี้มาถึงปัจจุบัน ซึ่งนำผ้าขาม้าเก่าที่ใช้จริงในชุมชนมาเป็นแบบในการผลิตขึ้นมาใหม่ และส่งเข้าคัดสรรเป็นสินค้า OTOP จนได้รับคัดสรรเป็นสินค้า OTOP ระดับ 4 ดาว ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ลักษณะเป็นผ้าขาม้าตาเล็กโทนสีส้มเหลือง วัสดุที่ใช้ คือ โคมประดิษฐ์สามารถนำไปแปรรูปและตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายได้ ปัจจุบันผู้ทอผ้าจริงมีแค่ 6 คน ทำให้กลุ่มมีปัญหาหลายอย่างตามมาจึงไม่พัฒนาเติบโตเท่าที่ควร

ดังนั้นคณะผู้วิจัยและกลุ่มทอผ้า จึงเห็นถึงปัญหาและต้องการทราบแนวทางการพัฒนากลุ่มฯ เพื่อจะ
ได้ทำให้กลุ่มยังคงอยู่และดำเนินการอย่างยั่งยืนต่อไป จึงเกิดเป็นงานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพ
ทอผ้า กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวีว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง
จังหวัดพิษณุโลก

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของผ้าทอกลุ่มผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวีว ตำบลบ้านกร่าง
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มแม่บ้านผู้ทอผ้าบ้านกร่างท่าวีว ตำบลบ้านกร่าง
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มทอผ้าบ้านกร่างท่าวีว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง
จังหวัดพิษณุโลก

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จาก
ประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาการสืบสานกันมา ภูมิปัญญาเป็นผลของการใช้สติปัญญา
ปรับตัวกับสภาวะต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรม
กับกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่นที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้าง
ประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชน (เอกวิทย์ ณ ถลาง,
2544) คุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาไทย ได้แก่ ประโยชน์และความสำคัญของภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษ
ไทยได้สร้างสรรค์และสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบัน ทำให้คนในชาติเกิดความรักและความ
ภาคภูมิใจที่จะร่วมแรงร่วมใจสืบสานต่อไปในอนาคต เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม
ประเพณีไทย การมีน้ำใจ ศักยภาพในการประสานผลประโยชน์ เป็นต้น ภูมิปัญญาไทยจึงมีคุณค่า
และความสำคัญ (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 39, 2557)

ภูมิปัญญาสีย้อมผ้าจากธรรมชาติ การทอผ้าของชุมชนบ้านกร่างในสมัยอดีตนั้นจะใช้วิธีการย้อม
ด้วยสีจากวัตถุดิบธรรมชาติ โดยใช้เส้นยืนด้วยสีสองสีประกอบด้วยสีเหลืองและสีแดง โดยสีแดงจะได้สีจากครั่ง
และสีเหลืองใช้หมั่นหรือเปลือกมะม่วง (กะล่อน) และมะเกลือสำหรับให้สีดำ

ครั่ง ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ : ครั่งเป็นแมลงชนิดหนึ่ง มีตัวสีแดง มีขนาดเล็กมาก ครั่งนิยมนำมาใช้
ในการย้อมสีเส้นไหมมานานแล้ว สีเส้นไหมที่ย้อมได้จะขึ้นอยู่กับอายุของครั่งอายุของการเก็บรักษาครั่ง
และชนิดของพืชอาศัย สีที่ได้จะมีความแตกต่างกันไปตั้งแต่สีแดงอมม่วงจนถึงสีแดงสด การเก็บครั่งนานกว่า
2 ปี อาจทำให้สีและความคงทนของสีไม่ดีนัก ซึ่งควรใช้ครั่งที่แก่เต็มที่ที่ยังใหม่อยู่ในการสกัดสีครั่งใช้ครั้ง
จำนวน 3 กิโลกรัม เมื่อสกัดน้ำสีอัตราส่วน 1:10 สามารถย้อมสีเส้นไหมได้ 1 กิโลกรัม (พันธุ์ไม้ย้อมสีธรรมชาติ,
ม.ป.ป.)

ขมิ้น ส่วนที่ใช้ : หัว เหง้า สีที่ได้ : สีเหลือง เทคนิควิธีการย้อมสี : นำเหง้าขมิ้นชั้นหรือหัวขมิ้นชั้นมาสับและตำให้ละเอียดแล้วคั้นกรองเอาแต่น้ำสีเหลืองไว้ นำเส้นใยลงย้อม ถ้าจะให้ติดสีแน่นควรใช้น้ำมะนาวผสมด้วย ขมิ้นใช้ย้อมได้ทั้งเส้นใยฝ้ายและเส้นใยไหม

มะม่วงกะล่อน, มะม่วงชี้ได้, มะม่วงป่า ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ : ไม้ยืนต้น ส่วนของต้นมีน้ำยางข้น ใบเรียงแบบสลับหรือเวียนกัน ส่วนที่ใช้ในการย้อมสีเส้นไหม คือ เปลือกต้นด้านใน ลอกเอาเฉพาะเปลือกต้นนำมาสับเป็นชิ้นเล็กๆ เพื่อสกัดน้ำสีด้วยวิธีการต้มแบบน้ำ ในอัตราส่วนต่อน้ำ 1:2 นาน 1 ชั่วโมง กรองเอาน้ำสีที่ได้ย้อมเส้นไหม เปลือกสด 15 กิโลกรัม สามารถย้อมสีเส้นไหมได้ 1 กิโลกรัม สีของเส้นไหมที่ผ่านการย้อมได้สีน้ำตาลอ่อน จากนั้นนำเส้นไหมที่ผ่านการย้อมแช่ในสารละลายช่วยติดสี สารส้ม ได้สีเหลืองอ่อน ส่วนที่ให้สี : เปลือกต้น สีที่ได้ : สีน้ำตาลอ่อน หรือ สีเหลืองอ่อน

มะเกลือ เป็นไม้ยืนต้นในวงศ์ Ebenaceae พบขึ้นตามป่าเบญจพรรณทั่วไป เรือนยอดเป็นพุ่มกลม กิ่งอ่อนมีขนนุ่ม ผลดิบของมะเกลือมีสรรพคุณเป็นยา จัดเป็นพืชสมุนไพรชนิดหนึ่ง สมัยก่อนนิยมใช้ยางผลมะเกลือไปย้อมผ้า มะเกลือเป็นพืชชนิดหนึ่งที่รู้จักกันดีในการย้อมผ้ามาแต่โบราณดังได้ยินเสมอที่เรียกผ้าสีดำว่าสีมะเกลือ โดยเฉพาะในการทอผ้าไหม สีดำจะเป็นสีหลักในการใช้เป็นเส้นยืน สำหรับทอผ้าไหมสีพื้นหรือผ้าที่ทอลวดลายต่างๆ ในสมัยโบราณในการย้อมเส้นไหมให้ได้สีดำจากผลมะเกลือจะต้องย้อมซ้ำประมาณ 30 ครั้ง เส้นไหมที่ได้จะมีสีดำ

สำหรับการใช้สีย้อมในปัจจุบันเนื่องจากสีย้อมจากธรรมชาติค่อนข้างหายากและมีกรรมวิธีที่หลากหลาย ขั้นตอน การทอผ้าของชุมชนบ้านกร่างจึงหันมาใช้เส้นด้ายจากใยสังเคราะห์ โดยการทอลายตะแกรงหรือลายผ้าขาวม้าจะใช้เส้นยืน 2 สี คือ สีเหลืองและสีแดง เหลืองเบอร์ 13 คือ เหลืองจำปา และเหลืองเบอร์ 12 คือ เหลืองดอกคูณ สีแดง จะมีสีเบอร์ 1 ก็ที่ใช้ทอจะเป็นกึ่งกระตุก ส่วนใหญ่ที่ทอจะเป็นผ้าขาวม้าหน้ากว้าง 85 เซนติเมตร ยาว 2 เมตร

ทฤษฎีต้นทุนการผลิต

การศึกษาครั้งนี้จะทำการจำแนกประเภทต้นทุนตามลักษณะกิจการผู้ผลิตโดยจำแนกเป็นต้นทุนการผลิต และต้นทุนที่ไม่เกี่ยวกับการผลิต (อรุณี นุสิทธิ์, 2560) ได้แก่

1. ต้นทุนการผลิต (Manufacturing Costs) คือ ต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการผลิตประกอบด้วย วัสดุทางตรง ค่าแรงทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต ดังนี้

1.1 วัสดุทางตรง (Direct Material) คือ วัสดุหรือสิ่งของที่เป็นส่วนประกอบสำคัญที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นโดยตรงและสามารถกำหนดปริมาณที่ใช้ในการผลิตได้ชัดเจนแน่นอน

1.2 ค่าแรงทางตรง (Direct Labor) คือ ค่าจ้าง หรือค่าแรงงานที่ใช้ในกระบวนการผลิตวัตถุดิบให้กลายเป็นสินค้าสำเร็จรูปโดยตรง

1.3 ค่าใช้จ่ายการผลิต (Manufacturing Overhead Cost) คือ ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย อื่น ๆ ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต ส่วนที่อยู่นอกเหนือจากวัสดุทางตรงและต้นทุนค่าแรงทางตรง ค่าใช้จ่ายการผลิตเป็นต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่ระบุได้ยากหรือไม่อาจจะระบุได้โดยตรงว่าเป็นต้นทุนของผลิตภัณฑ์ชิ้นใด เช่น ค่าน้ำค่าไฟโรงงาน ค่าเบี้ยประกันภัยโรงงาน ค่าวัตถุดิบอ้อม ค่าแรงงานทางอ้อม

2. ต้นทุนที่ไม่เกี่ยวกับการผลิต (Nonmanufacturing Costs) คือ ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการผลิต แต่เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทั่วไป เรียกว่า ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในการขาย และค่าใช้จ่ายในการบริหาร

2.1 ค่าใช้จ่ายในการขาย (Selling Expense) คือ ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปเพื่อให้ได้คำสั่งซื้อจากลูกค้าและเกี่ยวข้องกับการขายผลิตภัณฑ์โดยตรง เช่น ค่านายหน้า ค่าขนส่ง ค่าโฆษณา

2.2 ค่าใช้จ่ายในการบริหาร (Administration Expense) คือ ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการบริหารกิจการโดยรวม เพื่อให้กิจการสามารถดำเนินงานโดยทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าเช่าสำนักงาน (อรุณี นุสสิทธิ์, รัตนา สิริอิ้วม, ทิพวรรณ อินทวงศ์, นิภาพร โพธิ์เงิน และวราภรณ์ แสงนาค, 2562)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 12 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านทอผ้า จำนวน 6 คน เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ทอผ้าจริง เจ้าหน้าที่รัฐ 4 คน เนื่องจากเป็นผู้รับผิดชอบดูแลกลุ่มอาชีพทอผ้าในพื้นที่ ผู้นำชุมชน 2 คน ในหมู่บ้านตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากสมาชิกกลุ่มทอผ้าเป็นลูกบ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการสังเกต เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์โดยศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์และออกแบบแบบสัมภาษณ์ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเมื่อนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง จึงได้แบบสัมภาษณ์ที่มี 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ขั้นตอนกระบวนการทอผ้าและประเภทของผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่ม ต้นทุนการผลิตและราคาขายผ้าทอ ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของกลุ่ม ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวีว ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ของกลุ่ม ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น การบริหารจัดการกลุ่ม

จากนั้นนำข้อมูลผลการวิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกต มาจัดประชุมเชิงปฏิบัติวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม (SWOT) การร่างยุทธศาสตร์การบริหารจัดการของกลุ่มทอผ้า เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนการดำเนินงาน ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกลุ่ม มีการบันทึกข้อมูลด้วยการสังเกตและจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ

วิธีตรวจสอบข้อมูล การวิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล 2 วิธีการดังนี้

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ศึกษามาว่าถูกต้องหรือไม่ โดยพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้ในเวลาสถานที่และบุคคลที่ต่างกันจะต้องได้ข้อมูลตรงกัน ด้วยการสัมภาษณ์และสังเกตบุคคลผู้ให้ข้อมูลที่หลากหลายในประเด็นเดียวกันหรือในเวลาที่แตกต่างกัน

2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลด้วยการเก็บข้อมูลที่หลากหลายวิธีในประเด็นเดียวกันต้องได้ข้อมูลตรงกัน เช่น การสัมภาษณ์กลุ่ม การสังเกต การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและจำแนกวิเคราะห์ตามประเด็นคำถามการวิจัย เป็นการวิเคราะห์ตีความหมายของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม โดยใช้แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของสุมังค์ จันทวานิช (2551) และสรุปผลโดยการพรรณานเนื้อหาอย่างเป็นระบบตามประเด็นเนื้อหาที่ศึกษา แบ่งแยกเป็นกลุ่มตามเนื้อหาแปร และประเด็น

หลักตามที่กำหนด คัดสรรข้อมูลที่ต้องการ ตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป (ธนธรณ์ แจ่มไม้, 2565) จากนั้นจึงนำข้อมูลมาสรุปและอภิปรายผลการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ผลการวิจัยด้านต้นทุนและผลตอบแทนของผ้าทอกลุ่มผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวีว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ปัจจุบันสมาชิกต่างแยกย้ายกันไปประกอบอาชีพอื่นยังคงเหลือสมาชิกกลุ่มทอผ้าทั้งสิ้น 6 คนเท่านั้น ประกอบด้วย 1) ป้าประสาร คงดอน อายุ 52 ปี 2) ป้าเฉลิม สาคร อายุ 89 ปี 3) ป้าคลีน คุ่มสี อายุ 58 ปี 4) ป้าคิน บัวมาก อายุ 58 ปี 5) ป้าแสน นวลจัน อายุ 53 ปี และ 6) ป้าบุญรอด คงสวัสดิ์ อายุ 68 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการทอด้วยเครื่องทอผ้าที่เรียกว่า กี่ และจะทอเป็นขนาดยาวประมาณ 20-30 เมตร ต่อการทอแต่ละครั้งแล้วจึงตัดแบ่งออกเป็นผืน ขนาดผืนละ 1 วา หรือประมาณ 150 เซนติเมตร ส่วนความกว้างของหน้าผ้าจะมีขนาดประมาณ 30-35 นิ้ว ขึ้นอยู่กับการขึ้นเส้นด้ายยืนของผู้ทอ โดยใช้เส้นใยประดิษฐ์หรือโพร ทอเป็นลายตารางขัดกัน เป็นพื้นฐานของลวดลายต่าง ๆ ที่มีการผสมผสานลวดลายในลักษณะของเส้นตรงทำให้เกิดเป็นลวดลายที่มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไปตามท้องถิ่น ลักษณะของสีสันทันจะนิยมใช้เส้นด้ายที่มีหลากหลายสีตามความนิยมของแต่ละกลุ่มชุมชน ซึ่งลวดลายผ้าขาวม้าที่พบที่บ้านกร่างท่าวีว ได้แก่ ลายหมากรอก ซึ่งลายตาโล่หรือหมากรอก ลักษณลวดลายจะเป็นการทอสลับสีที่มีลักษณะขัดกันเท่ากันเป็นรูปทรง ตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส ซึ่งสามารถจับคู่สี 2 – 3 สีตามความต้องการของผู้ทอ มีขนาดความกว้างของลายประมาณ 1 เซนติเมตร การทอผู้ทอมักใช้คู่สีไม่มากประมาณ 2 – 3 สี ทอสลับแถวกันเพื่อให้ได้ลักษณะของลวดลายที่สลับกันไปตามการขัดกันของเส้นด้าย โดยลักษณะของลายนี้จะเป็นพื้นฐานของลวดลายที่สามารถประยุกต์ลวดลายเป็นรูปแบบลวดลายต่าง ๆ ตามภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าของแต่ละท้องถิ่น

ภาพที่ 1 การทอผ้าของชาวบ้านกร่างท่าวีว

ภาพที่ 2 ผ้าทอลายตะแกรงหรือลายผ้าขาวม้าของชุมชนบ้านกร่าง

ต้นทุนการทอผ้าตามกิจกรรมการผลิตตั้งแต่เริ่มเตรียมวัสดุการทอผ้าจนกระทั่งจัดส่งผลผลิตมี 5 หมวดคือ 1. ค่าแรง 2. ค่าวัสดุและอุปกรณ์ 3. ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน 4. ค่าเช่าที่ดิน และ 5. ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุนอุปกรณ์

ลักษณะต้นทุนในการผลิตผ้าทอแยกเป็น 2 ประเภท คือ ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธุ์, 2551) สามารถแยกออกเป็นหมวดหมู่ได้ดังต่อไปนี้

1. ต้นทุนผันแปร ประกอบด้วย ค่าแรงงาน ค่าวัสดุอุปกรณ์ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน ซึ่งต้นทุนผันแปรเป็นต้นทุน รวมเปลี่ยนแปลงไปในสัดส่วนโดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง
2. ต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเช่าที่ดินและค่าดอกเบี้ยเงินลงทุนอุปกรณ์เป็นต้นทุนที่ไม่มี การเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณของกิจกรรม

ต้นทุนทั้งสองประเภทนี้จะนำไปใช้ในการคำนวณต้นทุนการทอผ้าขาวม้า ผ้าขาวม้า มีต้นทุนการผลิตทั้งหมด 140 บาทต่อผืน ประกอบด้วยต้นทุนในวัตถุดิบ 60 บาทต่อผืน ค่าแรงงานทางตรง 72 บาทต่อผืน และค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ 8 บาทต่อผืน และเมื่อคำนวณเปรียบเทียบกับอัตราผลกำไรต่อการลงทุนพบว่า อัตราผลกำไรที่ได้รับคิดเป็น 44% ขายอยู่ที่ 250 – 280 บาท/ผืน

ผลการวิจัยด้านปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มแม่บ้านผู้ทอผ้าบ้านกร่างท่าวีว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลจากการทำ SWOT พบปัญหาดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มมีแต่ผู้สูงอายุและกลุ่มไม่รับสมาชิกเพิ่มจะคงไว้เพียงแต่สมาชิกที่มีอยู่เดิมเท่านั้น เนื่องจากเห็นว่าผู้ที่เข้ามาสมัครเป็นสมาชิกใหม่นั้นจะเข้ามาเพื่อหวังผลประโยชน์ตอบแทนจากกลุ่มเท่านั้น ดังนั้น ในอนาคตสมาชิกกลุ่ม อาจมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ ทำให้กลุ่มมีความเสี่ยงที่จะมีการยุบกลุ่มลงได้

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิต มีการทอผ้าในบริเวณบ้านของตนเอง ผู้ทอผ้าลดจำนวนลงเรื่อย ๆ เหลือแต่ช่างทอผู้สูงอายุ กระบวนการทอผ้ามีความยุ่งยาก หลายขั้นตอนและใช้ระยะเวลานาน ทั้งยังได้ค่าตอบแทนไม่คุ้มค่า ทำให้สมาชิกหันไปประกอบอาชีพอื่น จึงผลิตไม่ทันต่อความต้องการของตลาด ตลอดจนรูปแบบผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลายต่อความต้องการของผู้บริโภค ยังคงทอแต่ผ้าขาวม้าเป็นผืนและลายเดิม ๆ

ภาพที่ 3 สมาชิกกลุ่มทอผ้า

3. ปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาด ไม่มีบรรจุกฎภัณฑ์ และตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม ไม่มีเว็บไซต์ขายสินค้า ยังคงขายแบบปากต่อปาก ขายเฉพาะในชุมชน ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มนั้น จะมีเพียงประธานกลุ่มเท่านั้นที่เป็นผู้จำหน่ายแต่เพียงผู้เดียว เมื่อประธานกลุ่มไม่สามารถดำเนินการจำหน่ายสินค้าได้ก็จะไม่มีสมาชิกในกลุ่มมาจำหน่ายแทน จึงทำให้สมาชิกของกลุ่มขาดทักษะความรู้ในการการตลาด และการจำหน่ายสินค้า และส่งผลให้กลุ่มขาดรายได้

ผลการวิจัยด้านแนวทางการพัฒนากลุ่มทอผ้าบ้านกร่างท่าวั ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ปัจจุบันผ้าขาวม้าบ้านกร่างท่าวั ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีรูปแบบผลิตภัณฑ์แบบเดิมเป็นลักษณะประเภทผ้าขาวม้าเอวเนกประสงค์ เป็นผืน มีลายตาเล็ก สีส้มเหลือง ตามแบบดั้งเดิมจากความคิดสร้างสรรค์ของคนรุ่นพ่อแม่ ตายาย ซึ่งจำหน่ายได้เฉพาะในพื้นที่ เดือนละประมาณ 1,000 บาท/คน เนื่องจากสีสันของผ้ายังไม่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคทั่วไป ผู้บริโภคทั่วไปยังไม่รู้จักผ้าทอของกลุ่มบ้านกร่างท่าวั อีกทั้งผู้ผลิตผ้าทอบ้านกร่างท่าวัจะทอผ้าเมื่อยามว่างจากงานอาชีพหลักเท่านั้น

เมื่อคณะนักวิจัยได้สนทนากลุ่มกับสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านกร่างท่าวั พบว่า กลุ่มทอผ้าบ้านกร่างท่าวั มีความต้องการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการพัฒนากลุ่มอาชีพทอผ้า ในแนวทางดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีรายละเอียดดังนี้

1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั ควรใช้สีย้อมธรรมชาติที่ได้จากพืชในท้องถิ่นที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของคนบ้านกร่าง โดยใช้สีย้อมธรรมชาติจากต้นกร่างที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคที่รักสิ่งแวดล้อม มีรสนิยม ตระหนักต่อสุขภาพ อนามัยและลดต้นทุนการซื้อสีเคมีได้

1.2 ควรมีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในช่วงเทศกาลต่าง ๆ เทศกาลวันแม่ใช้สีฟ้า เทศกาลวันพ่อใช้สีเหลือง เป็นต้น

1.3 ควรมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าเป็นสินค้าหลากหลายรูปแบบที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าผ้าขาวม้า ได้แก่ ของใช้ภายในบ้าน กระเป๋าสะพายข้าง กระเป๋าสตางค์ หมอนอิง เบาะรองนั่ง และเครื่องแต่งกาย ได้แก่ เสื้อผ้า เข็มกลัดผ้าติดเสื้อ เป็นต้น

1.4 พัฒนาเครื่องทุ่นแรงในการผลิตผ้าทอให้ง่าย สะดวก ในการผลิต

1.5 พัฒนาสีย้อมธรรมชาติให้มีความเข้มข้น มีสัดส่วนการใช้สีที่ชัดเจน ผสมแล้วได้สีที่เหมือนเดิม

2. แนวทางการพัฒนาการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั ควรกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่หลากหลาย และผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าทอในรูปแบบที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป กระเป๋า ของใช้

2.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั ควรได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านการตลาดและเทคนิคการขาย

2.3 จัดทำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือออนไลน์

2.4 การกำหนดราคา ด้วยกลยุทธ์การตั้งราคาให้แตกต่างกัน

2.5 การทำสื่อออนไลน์ต่าง ๆ สำหรับการโฆษณา ประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้น เช่น เพจเฟซบุ๊ก เว็บไซต์

2.6 ควรเปิดศูนย์การเรียนรู้การทอผ้าของชุมชนให้นักท่องเที่ยวรู้จัก และเข้ามาเยี่ยมชม ตลอดจนทำกิจกรรมภายในศูนย์เรียนรู้การทอผ้าได้

2.7 ควรมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้าให้สวยงาม มีข้อมูลของผลิตภัณฑ์ครบถ้วนเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่ยึดจำได้ง่าย

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีรายละเอียดดังนี้

3.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั้ว ควรเปิดรับสมาชิกเพิ่มเติมเป็นการเพิ่มบุคลากรในด้านต่าง ๆ ให้สามารถผลิตสินค้าได้มากขึ้น เป็นการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิปัญญา และเป็นการทดแทนคนรุ่นเก่าที่ส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำให้กลุ่มมีความยั่งยืน และมีความเข้มแข็งมากขึ้น

3.2 ควรจัดการความรู้การทอผ้าในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.3 ควรจัดการฝึกอบรมการทอผ้าให้เยาวชนในโรงเรียนในพื้นที่

3.4 ควรพัฒนาศูนย์การเรียนรู้การทอผ้า ให้สมาชิกกลุ่มทอผ้าได้มีพื้นที่ทำงานร่วมกัน รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เข้ามาเรียนรู้ และซื้อสินค้าผ้าทอบ้านกร่างท่าวั้วจากผู้ผลิต

4. แนวทางการพัฒนาการเงินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั้ว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ควรจัดทำบัญชีรับ – จ่ายของกลุ่ม และมีการรวมหุ้นของสมาชิกใช้เป็นต้นทุนในการผลิตผ้าทอ

4.2 ควรมีการหักเปอร์เซ็นต์จากการขายผ้า เพื่อนำเข้ากลุ่มไว้ใช้พัฒนาภูมิปัญญา

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจุบันผ้าขาวม้าบ้านกร่างท่าวั้ว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีรูปแบบผลิตภัณฑ์แบบเดิม เป็นลักษณะประเภผ้าขาวม้าอเนกประสงค์ เป็นผืน มีลายตาเล็ก สีส้มเหลือง ตามแบบดั้งเดิมจากความคิดสร้างสรรค์ของคนรุ่นพ่อแม่ ตายาย ผู้ผลิตผ้าทอบ้านกร่างท่าวั้ว จะทอผ้าเมื่อยามว่างจากงานอาชีพหลักเท่านั้น และสมาชิกกลุ่มทอผ้าเป็นวัยสูงอายุจำนวน 6 คน จำหน่ายผืนละ 250-280 บาท มีรายได้จากการทอผ้าเฉลี่ยเดือนละ 1,000 บาท/เดือน และจากการศึกษาวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ด้านต้นทุน และผลตอบแทนของผ้าทอกลุ่มผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั้ว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก กำไรต่อการลงทุน พบว่า อัตราผลกำไรที่ได้รับคิดเป็น 44% ขายอยู่ที่ 250 - 280 บาท/ผืน ซึ่งมีราคาถูกเพราะไม่ได้คิดค่าแรงตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับประการ อื่นอินทร์ และจตุรวิทย์ ศศิธรานนท์ (2558) ที่เคยศึกษามาแล้ว พบว่า ผู้ผลิตผ้าทอผ้าขาวม้าส่วนใหญ่จะคิดค่าแรงตนเองถูกกว่าความเป็นจริง และที่น่าสังเกต คือ ต้นทุนส่วนใหญ่อยู่ที่เส้นด้ายประดิษฐ์ที่มีราคาแพงขึ้น

ด้านปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มแม่บ้านผู้ทอผ้าบ้านกร่างท่าวั้ว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านผู้ทอผ้าบ้านกร่างท่าวั้ว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า สมาชิกผู้ทอผ้ามีจำนวนน้อย เป็นผู้สูงอายุทั้งสิ้น ทอผ้าเป็นอาชีพรองอาชีพหลัก คือ ทำนา ทำสวน กลุ่มไม่รับสมาชิกเพิ่ม จะคงไว้เพียงแต่สมาชิกที่มีอยู่เดิมเท่านั้น จึงทำให้กลุ่มมีสมาชิกลดลงเรื่อย ๆ ในอนาคตหากเป็นเช่นนี้ต่อไป ก็อาจทำให้กลุ่มมีความเสี่ยงที่จะมีการยุบกลุ่มลงได้ และทำให้ต้องใช้เวลานานในการผลิต ไม่ทันต่อความต้องการของตลาด ส่วนในด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม จะมีเพียงประธานกลุ่มเพียงคนเดียวที่เป็นผู้จำหน่ายสินค้า จึงทำให้สมาชิกของกลุ่มขาดทักษะความรู้ในด้านการตลาด อีกทั้งจำหน่ายเฉพาะในชุมชนใช้วิธีปากต่อปาก ไม่มีเทคโนโลยีในการช่วยจำหน่าย ส่วนปัญหาด้านการผลิตนั้น กลุ่มไม่สามารถเพิ่มการผลิตได้ถึงแม้จะมีผู้บริโภคสั่งซื้อจำนวนมาก และกลุ่มไม่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มต่าง ๆ ได้เนื่องจากยังยึดติดกับความ

เคยชินในรูปแบบเดิมที่บรรพบุรุษส่งต่อมา และไม่มีสมาชิกคนใดที่มีความคิดสร้างสรรค์ออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2547) ที่เคยศึกษามาแล้ว กล่าวว่า การพัฒนาพื้นผ้าทอพื้นบ้านของชุมชนเครือข่ายจะมีต้นทุนทางความคิดเชิงออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์บนบริบทของความต้องการของผู้บริโภคแทนการผลิตไปตามวิถีความพอใจส่วนตัว ซึ่งจะสามารถขยายผล และสืบทอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัฒนธรรมผ้าทอพื้นบ้านสู่ระบบอุตสาหกรรมสินค้าชุมชนไปได้อย่างต่อเนื่อง ผู้ผลิตผ้าทอบ้านกร่างท้าวัว ยังคงยึดติดกับความรู้ และประสบการณ์เดิม ๆ โดยไม่สนใจความต้องการของตลาด จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าของบ้านกร่างท้าวัวไม่เป็นที่สนใจของผู้บริโภค รวมทั้งอาจเนื่องมาจากผู้บริโภคทั่วไป มีทางเลือกของผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันแต่ใช้วัสดุอย่างอื่นแทนผ้าทอมือ ที่มีราคาถูกกว่า ลักษณะการใช้งานเหมือนกัน ซึ่ง สุภัตรา บุญเรือง, จารุรัศมี ธนศิลป์, ภควรรณ อินทรา, สุธิมาศ คำมุง และอินทรา มุงเมือง (2559) กล่าวว่า ผู้ผลิตจึงต้องมีการให้ส่วนลด และเครดิตแก่ผู้บริโภค เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจ และจรัสพิมพ์ วังเย็น (2554) ได้อธิบายไว้ว่า ถ้าผู้ผลิตผ้าทอพื้นเมืองมีการพัฒนารูปแบบ และลดทอนผ้าเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค โดยผสมผสานแนวทางการออกแบบวิถีดั้งเดิมกับการผลิตเพื่อการค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของระบบตลาด โดยพัฒนารูปแบบของเสื้อผ้าสำเร็จรูป กระเป๋า ของใช้ จากผ้าทอพื้นเมืองที่เน้นจุดเด่นของลวดลายผ้า และสีสันทึบสวยงาม รวมถึงการออกแบบให้เหมาะสมกับกลุ่มวัยรุ่นหรือวัยทำงานให้มีความทันสมัย ราคาไม่แพง และดูแลรักษาง่าย ซึ่งจะช่วยให้ยอดขายมีปัญญาท้องถิ่นให้มีความได้เปรียบในเชิงแข่งขันมากขึ้น อีกทั้งบรรพบุรุษผ้าขาวม้าของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอบ้านกร่างท้าวัว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่ใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า ยังไม่มีข้อมูลของผลิตภัณฑ์ และตราสินค้าที่สวยงามชัดเจนเป็นเอกลักษณ์ที่ง่ายต่อการจดจำ ซึ่ง สุภัตรา บุญเรือง และคณะ (2559) อธิบายเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตลาดผ้าทอไว้ว่า กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอควรให้ความสำคัญด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ๆ ได้แก่ โฆษณา จัดทำแผ่นพับ หรือโฆษณา ผ่านสื่อ Online ให้มากขึ้น และนำผลิตภัณฑ์ร่วมจัดแสดงในงานเทศกาลต่าง ๆ ทั้งในจังหวัด และนอกจังหวัดให้มากขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งควรสร้างบรรจุภัณฑ์ให้เป็นที่น่าสนใจผู้บริโภค

ด้านแนวทางการพัฒนากลุ่มทอผ้าบ้านกร่างท้าวัว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

เมื่อคณะนักวิจัยสนทนากลุ่มกับสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านกร่างท้าวัว พบว่า กลุ่มทอผ้าบ้านกร่างท้าวัวมีความต้องการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการพัฒนากลุ่มอาชีพทอผ้าในแนวทางดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท้าวัว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีรายละเอียดดังนี้

1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท้าวัว ควรมีการใช้สีธรรมชาติจากพืชที่มีในท้องถิ่นเป็นอัตลักษณ์ของคนบ้านกร่าง โดยใช้สีย้อมธรรมชาติจากต้นกร่างที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคที่รักสิ่งแวดล้อม มีรสนิยม ตระหนักต่อสุขภาพกับอนามัย และลดต้นทุนการซื้อสีเคมีได้

1.2 ควรมีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในช่วงเทศกาลต่าง ๆ เทศกาลวันแม่ใช้สีฟ้า เทศกาลวันพ่อใช้สีเหลือง เป็นต้น

1.3 ควรมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าเป็นสินค้าหลากหลายรูปแบบที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าผ้าขาวม้า ได้แก่ ของใช้ภายในบ้าน กระเป๋าสะพายข้าง กระเป๋าสตางค์ หมอนอิง เบาะรองนั่ง และเครื่องแต่งกาย ได้แก่ เสื้อผ้า เข็มกลัดผ้าติดเสื้อ เป็นต้น

1.4 พัฒนาเครื่องทุ่นแรงในการผลิตผ้าทอให้ง่าย สะดวกในการผลิต

1.5 พัฒนาศีลย้อมธรรมชาติให้มีความเข้มข้น มีสัดส่วนการใช้สีที่ชัดเจน ผสมแล้วได้สีที่เหมือนเดิม

2. แนวทางการพัฒนาการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั้ว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั้ว ควรกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่หลากหลาย และผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าทอในรูปแบบที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป กระเป๋า ของใช้

2.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั้ว ควรได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านการตลาด และเทคนิคการขาย

2.3 จัดทำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือออนไลน์

2.4 การกำหนดราคาด้วยกลยุทธ์การตั้งราคาให้แตกต่างกัน

2.5 การทำสื่อออนไลน์ประเภทต่าง ๆ สำหรับการโฆษณา ประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้นเช่น เฟซบุ๊ก เว็บไซต์

2.6 ควรเปิดศูนย์การเรียนรู้การทอผ้าของชุมชนให้นักท่องเที่ยวรู้จัก และเข้ามาเยี่ยมชม ตลอดจนทำกิจกรรมภายในศูนย์เรียนรู้การทอผ้าได้

2.7 ควรมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้าให้สวยงาม มีข้อมูลของผลิตภัณฑ์ครบถ้วน เป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่ยึดจำได้ง่าย

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั้ว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีรายละเอียดดังนี้

3.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั้ว ควรเปิดรับสมาชิกเพิ่มเติมเป็นการเพิ่มบุคลากรในด้านต่าง ๆ ให้สามารถผลิตสินค้าได้มากขึ้น เป็นการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่ม และเป็นการทดแทนคนรุ่นเก่าที่ส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำให้กลุ่มมีความยั่งยืน และมีความเข้มแข็งมากขึ้น

3.2 ควรจัดการความรู้การทอผ้าในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.3 ควรจัดการสืบทอดการทอผ้าให้เยาวชนในโรงเรียนในพื้นที่

3.4 ควรมีศูนย์การเรียนรู้การทอผ้าให้สมาชิกกลุ่มทอผ้าได้มีพื้นที่ทำงานร่วมกัน รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เข้ามาเรียนรู้ และซื้อสินค้าผ้าทอบ้านกร่างท่าวั้วจากผู้ผลิต

4. แนวทางการพัฒนาการเงินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท่าวั้ว ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ควรมีการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายของกลุ่ม และมีการรวมหุ้นของสมาชิกใช้เป็นต้นทุนการผลิตผ้าทอ

4.2 ควรมีการหักเปอร์เซ็นต์จากการขายผ้า เพื่อนำเข้ากลุ่มไว้ใช้พัฒนากลุ่ม

นฤเบศ เลขกลาง (2557) กล่าวว่า แนวทางในการพัฒนากลุ่มอาชีพทอผ้า คือ กลุ่มควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และผู้ที่มีความสนใจได้เข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่ม เพื่อร่วมพัฒนากิจการของกลุ่ม และเป็นการสร้างความเข้มแข็ง และความยั่งยืนให้กับกลุ่ม ควรมีการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการทำงานให้สามารถทำงานในทุกขั้นตอน และมีการเพิ่มทักษะความรู้สร้างแนวคิด และประสบการณ์ใหม่ ๆ รวมถึงความรู้ในด้านการตลาดให้กับสมาชิก อีกทั้งควรมีการฟื้นฟูอนุรักษ์ และสืบทอดการทอผ้าฝ่ายให้คงอยู่ในหมู่บ้านต่อไป อีกทั้ง นางนุช อิ่มเรือง (2553) ยังได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มจะมาจากการบริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นตอนการ

ผลิตที่กลุ่มมีสมาชิกที่เพียงพอ มีทักษะฝีมือการผลิตที่ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ออกมาจึงมีคุณภาพ พร้อมกันนั้นกลุ่มก็มีการะบวนการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา มีการเชื่อมโยงเครือข่ายในด้านต่าง ๆ ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการบันทึกผลผลิตต่าง ๆ ลงในสื่อ เพื่อเป็นหลักฐานถ่ายทอดให้ลูกหลานได้ศึกษาเรียนรู้ถึงภูมิปัญญาอันล้ำค่าของบรรพบุรุษ และยังสอดคล้องกับ วัฒนธรรม วิถีชีวิต เศรษฐกิจ, วิชาการ บุญส่ง และผืนดิน เสือแพ (2561) พบว่า รูปแบบสารสนเทศด้านขั้นตอนการทอผ้ามีเนื้อหาที่ถูกต้องครบถ้วนน่าสนใจ สามารถเรียนรู้ได้ง่าย และเป็นช่องทางการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป ประกอบกับการพัฒนาความรู้ของคณะกรรมการกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มในด้านการผลิต และการตลาดให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อที่จะพัฒนา และสามารถแข่งขันกับวิสาหกิจกลุ่มอื่นได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา มีข้อเสนอแนะทั่วไป

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนควรจัดทำยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ ผ้าทอท้องถิ่นบ้านกร่าง และสนับสนุนให้โรงเรียนในการดูแลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านกร่าง ได้จัดหลักสูตรการทอผ้าเข้าไปใช้สอนนักเรียนในโรงเรียน เพื่อจะได้มีเยาวชนต่อยอดภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่นสืบต่อไป
2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรช่วยสนับสนุนองค์ความรู้ เรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ เรื่องการตลาด เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม ให้แก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท้าว เพื่อให้กลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองได้
3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้งบประมาณสนับสนุนจัดตั้ง และพัฒนาศูนย์การเรียนรู้การทอผ้าบ้านกร่างท้าวให้มีความสมบูรณ์ เอื้อต่อการเปิดศูนย์ให้ผู้สนใจได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้การทอผ้า และซื้อผ้าทอของท้องถิ่นได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกร่างท้าว ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุแต่เป็นผู้ที่มีทักษะ และความเชี่ยวชาญการทอผ้า ซึ่งเป็นองค์ความรู้ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ ผู้นำชุมชนโดยเฉพาะ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนในการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ หรือการสืบทอดองค์ความรู้ ในรุ่นหลังต่อไปเพื่อเป็นการอนุรักษ์ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ในชุมชน
2. งานวิจัยที่ควรทำต่อยอด ควรเป็นงานด้านการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ และระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสะดวกในการถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชนผู้สนใจทอผ้า

เอกสารอ้างอิง

- โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2557). *สารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน เล่ม 39*. กรุงเทพฯ: สำนักงานอาคารโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
- จรัสพิมพ์ วังเย็น. (2554). *การออกแบบเครื่องนุ่งห่มเพื่อการพัฒนาแบบสินค้าพื้นเมือง กรณีศึกษา ผ้าจากไทยยวน จังหวัดราชบุรี*. คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

- ธนธรม์ แจ่มไม้. (2565). การวิเคราะห์และประเมินผลต้นทุนลวดลายเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์จากโบราณสถาน
มรดกโลกเมืองกำแพงเพชรสำหรับการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม. *วารสารวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 4(3), 44-62.
- ธิดารัตน์ วุฒิสรีเสถียรกุล, ปรีชาพล บุญส่ง และผณินทร เสือแพร. (2561). การพัฒนาต้นแบบระบบ
สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ผ้าทอมรดภูมิปัญญา ชุมชนม่วงหอม ตำบลแก่งโสภา อำเภอวังทอง
จังหวัดพิษณุโลก. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ “นอร์ทเทิร์นวิจัย” ครั้งที่ 5 ประจำปีการศึกษา
2561 “บูรณาการงานวิจัย ขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยด้วยนวัตกรรม”* (น. 922-930). เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น.
- นงนุช อิ่มเรือง. (2553). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน กรณี กลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม
ตำบลมะบัว อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต).
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นฤเบศ เลขกลาง. (2557). *แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพทอผ้าฝ้ายและตัดเย็บบ้านโคกสูง ตำบลเชียงยืน
อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม*. ใน *รายงานการประชุมวิชาการ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน
ครั้งที่ 4 ประจำปี 2557 “Rethink : Social Development for Sustainability in ASEAN
Community”* 11-13 มิถุนายน 2557, (น.177-182). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นवलลอ ทินานนท์. (2544). *ศิลปะพื้นบ้านไทย*. เอกสารประกอบการสอน คณะศิลปกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประภากร อุ่นอินทร์ และจตุรวิทย์ ศศิธรานนท์. (2558). ต้นทุนโลจิสติกส์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ กรณีศึกษา
ผ้าขึ้นยวน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. ใน *การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ
“สร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 2*, 18-19 มิถุนายน 2558, (น.559-
562). นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- พันธุ์ไม้ย้อมสีธรรมชาติ. (ม.ป.ป.). สืบค้น 22 พฤศจิกายน 2565, จาก <http://122.154.22.188/webtreecolor/index.php>
- วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ. (2532). *ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2547). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัฒนธรรมผ้าทอพื้นบ้านสู่ระบบอุตสาหกรรมสินค้า
ชุมชน : ศึกษากรณีกลุ่มแม่บ้านเพิ่มพูนทรัพย์ ตำบลนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม*. มหาสารคาม:
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธุ์. (2551). *การบัญชีต้นทุน: แนวคิดในการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์และหลักการบันทึก
บัญชี*. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.
- สุกัสร่า บุญเรือง, จารุศรี หนูศิลป์, ภควรรณ อินทรา, สุธิมาศ คำมุง และอินทิรา มุงเมือง. (2559).
แนวทางการพัฒนาตลาดผ้าทอไทยในเขตอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. *วารสารวิทยาการจัดการ
วิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 2(2), 109-121.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2551). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). *ภูมิปัญญาภาคกลาง*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- อรุณี นุสสิทธิ์. (2560). *การบัญชีต้นทุน 2*. พิษณุโลก: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

อรุณี นุสสิทธิ์, รัตนา สิริอ่วม, ทิพวรรณ อินทวงศ์, นิภาพร โพธิ์เงิน, และวราภรณ์ แสงนาค. (2562).
การวิเคราะห์ต้นทุนและโครงสร้างต้นทุนการแปรรูปมะขามของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มมะขามแปรรูป
ไร้bugคอง ตำบลวังชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏ
พิบูลสงคราม, 1(2), 31-40.